

Augsburg, 5. August 1568

An Theodor Zwinger

UB Basel, Fr. Gr. I 11, 302r-303v (nicht eigenhändig bis auf den Randvermerk am Schluss).
 Steinmann Nr. 790a.

S. Cum postremas ab auunculo tuo literas, aliena manu scriptas, propter ἐπιδήμιον κεφαλαλγίαν, accepissem, et ex inscriptione manum tuam agnoscerem: statim id auguratus sum, quod non multo post ex literis Hartungi intellexi, Oporinum relictis terris, in quibus infinitis difficultatibus conflictatus esset, breui ad superos esse redditurum. Qui casus etsi multis de causis mihi peracerbus accidit, nec mihi solum, sed omnibus ijs, qui rem literariam curant: tamen gratulandum illi magis esse uidetur, à Delphino suo tandem in portum perducto, quàm propter nostras rationes, quae quidem, illo extincto, ita iacent, ut quid consilij capiam, incertum sit, dolendum. Ac me ab annis iam amplius uiginti, auunculi tui fuisse studiosissimum, et commodorum illius potius, quàm meorum semper habuisse rationem: te tum ex ipso, tum ex ipsa re intellexisse arbitror. Quanti autem tu me facias, quamuis indignum, et ex literis tuis, et aliorum sermonibus facile intellexi. Quae cum ita sint: spero te uel propter Oporinum, qui quanti me fecerit, non ignoras, uel propter humanitatem tuam singularem, commodorum meorum, sine ullo incommodo tuo rationem libenter esse habiturum. Scis me anno superiore, meo sumptu commentarios Isocraticos, parùm commodè scriptos, Oporini industria fretum, ad uos misisse. Nec multò pòst commentariolos Ciceronianorum libellorum, spe maturae editionis et emendatae, misi. Verum et oleum et operam, quod aiunt, perdidi. Nam quae tum sperabam me hoc anno absoluta conspecturum, ea nondum esse inchoata, ac premi potius quàm imprimi ab ijs, quorum rationibus non minus quàm meis editio profutura esset, non sine molestia cognoui. Etsi autem à repetendis exemplaribus meis propter plures causas non admodum abhorreo: tamen si qua spes esset, uestrates typographos officio fungi et uelle et posse: mallem mea istic excudi, quàm incerta fide tabellariorum et aurigarum huc atque illuc iactari. Ac quid spei sit, ignotis nouorum typographorum ingenijs: equidem scire non possum. Tuo consilio et ope Clarissime Vir, amice colende, mihi nitendum est, aut iter molestum et sumptuosum, ea de re, quae maximis laboribus mihi constitit, et fructus minimum redditura est, magnis cum difficultatibus suscipiendum. Quibus aerumnis (verè enim hac uoce uti possum) si tua humanitate subleuatus fuero: magnum cumulum ad vetera tua honorifica de me iudicia, quae magnorum meritorum loco mihi sunt, adiunxeris. Vt autem scias quid ego expetam, sic habeto. Isocrates graecolatinus octaua forma parum emendatè est aeditus (!): in eoqüe et typographorum et amanuensis mei, cui nimium fidei habui, aliqua culpa uersata est. Saepe enim non modò uerba deprauata sunt, sed integrae sententiae praetermissae. Quod si idem opus Oporinianaæ officinae successores recudere instituerint: emendatum exemplar eis exhibebo. Commentarios autem uereor ut possint excudere. Cum enim multis in locis intricatè scripti sint: eum postulant typographum, qui in legendo mentem non minus quàm oculos adhibeat. Destinatum hoc opus est Caesareae maiestati: quod nisi et grandiore forma et eleganti charactere excusum fuerit: tanto principi sine impudentia offerri non poterit. Commentariolos autem meos in libellos Ciceronis saepè iam Oporino significaui, uelle me singulos ita separatim excudi, ut et coniungi et disiungi possint: propterea quòd diuersis inscripti sunt. De forma chartae in ijs libellis parum labore. Sed tamen si quinque illi commentarioli in folio coniuncti fuerint, mediocre uolumen conficient: quae forma et è mea et ipsius operis dignitate futura esse uidetur. De remuneratione, etsi minus labore: tamen cum praeter labores ingentes etiam

sumptu non paruo lucubrationes meae mihi constent (propter has enim amanuensem alo, quo aliàs carere possem) aequum esse puto, ut typographi, quibus eae fructuosae sunt, gratum erga me animum declarent, neque me frustra cum ualestinis et rei familiaris detimento laborasse patiantur. Ac Oporino propter ueterem necessitudinem, et officia in me collata, nihil unquam praescripsi: sed quae dedit, grato animo accepi. Accepi autem libellos, quos amicis donarem, non modò cum aliquo fructu meo (perpauci enim hic sunt, qui talia munuscula non aspernentur) sed etiam detimento. Neque enim tantum recepi, quanti uectura mihi constitit, et à paucis gratiam inij. Cum autem extraordinarij mei sumptus indies ferè crescant, et extra ordinem in hoc scholastico uitiae genere nihil mihi accedat: malim typographos certam pecuniam pro meis laboribus et impensis, mihi mittere, quàm libros, sumptui futuros. Sed haec omnia tuae fidei et prudentiae ita committo: ut te etiam atque etiam orem, ut aut per hunc tabellarium tolerabiles conditiones mihi praescribas, aut operam des, ut mei codices proximis nundinis Francofordiae Willerianis procuratoribus, sarti tecti tradantur. Nihil praescribo prudentiae et benevolentiae erga me tuae. Quicquid tu egeris de commodis meis, quae tibi non minori quam mihi curae esse scio, id ego ratum habiturus sum. Commoda autem mea sic accipies, primum, ut lucubrationes meae pro dignitate operum excudantur: Deine ut typographi tantum mihi numerent, quantum et tu aequum esse censueris, et ipsi absque suo detimento numerare potuerint. Quicquid tu cum illis egeris, à me actum esse putabo, ratumqùe habebo. Iniqui nihil postulo, et de emendata aeditione, quàm de luculenta remumeratione magis labore. Quod si tu me destitueris (quod te uolentem non facturum esse persuasum habeo) cogar iter molestum suspicere, et lites, à quibus et natura et instituto uitiae abhorreo, persecui. Vale, et si qua in me beneficia contuleris, scito te manibus Oporini aequè gratum esse futurum. Augustae Vindelicorum Nonis Augusti 1568.¹

Hiero[nymus] Wolfius
Tuus.

Πᾶσαι ὀπωρινοῦ μνημήια βιβλιοθῆκαι:
σῶμα δὲ κεκυηκὸς σῆμα τόδ' οἶον ἔχει.

¹Eigenhändiger Randvermerk Wolfs: Scripsi eâdem de re ad D. Carinum: qui vnâ tecum causam meam, vti spero, acturus est.